

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto . . .	6 for.	20 kr.
" pol leta . . .	3 "	30 "
" četert leta . . .	1 "	70 "

Po pošti:

Za celo leto . . .	7 for.	50 kr.
" pol leta . . .	3 "	80 "
" četert leta . . .	2 "	" "

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat, 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru. Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Št. 56.

V Celovcu v sredo 26. julija 1865.

Tečaj I.

Slavjanska sloga in vzajemnost.

II.

„Mlačen veter bode potegnil in vsem ljudem eno misel dal,“ tako pravi stara naša prislovica in tako nam Slavjanom tudi velja sedanje politično stanje. Dva močna nasprotnika nam avstrijskim Slavjanom naproti stojita: Nemški centralizem in madjarski dualizem. Nemški centralizem, ki smo ga okušali v podobi absolutističnega Baha in ustavnega Šmerlinga, ta centralizem nam — ako Bog hoče! — ni in ne bode več nevaren in škodljiv. Dvakrat je pripravil našo državo v največo nevarnost in več ko dvakrat naši državniki menda vendar ne pojdejo na led. Pa tim nevarniši nam Slavjanom proti drugi nasprotnik: dualizem, ki ni nič drugega, kakor dvojni centralizem. Tudi tega nasprotnika bodemo avstrijski Slavjani srečno podjali in zmagali, ako bode med nami prava slavjanska sloga in vzajemnost, ako stojimo eden za vse in vsi za enega.

In res kaže se, da je tisti mlačni veter že potegnil in vsem Slavjanom eno misel dal. Vzemite časnike vseh slavjanskih plemen v roke in veseli se bote prepričali, da po vseh vejah en in isti duh, duh slavjanske ljubezni in sloge, vzajemnosti in bratstva: Vsi se poganjajo za to, da se Avstrija osnuje, uravna in vlada po federalističnem kopitu. Preljubi bratje, le po tej poti naprej, — časniki imajo veliko moč in upliva ne samo na glavo in serce posameznih ljudi, ampak tudi visoka vlada njih glasu ne more dolgo prezirati in preslišati.

Veliko bojo pa tudi premgli poslanci deželnih zborov, ki bojo sklicani, naj svoje mnenje razodenejo zastran federalistične Avstrije. Da bi se pri tej preimenitnej priliki vsaj vsi slavjanski poslanci držali enih in istih pravil, da bi zedinjene misli in moči kaj izdale!

Pa poreče nam kdo: Vsi slavjanski poslanci ne morejo hoditi po enaki poti, saj tudi državopravne razmere in pravice niso vse enake. Res je, da vse slavjanske dežele nimajo vse ravno tistih državopravnih razmer in pravic. So dežele, ki imajo že od starodavnih časov svoje politične in državopravne pravice, po katerih jim gre znotrajna politična in administrativna samostalnost in avtonomija; med te srečne dežele spadajo dežele češke korone, ki so že od nekedaj bile posebna kraljevina avstrijske države; dalje dežele trojedine kraljevine, ktere imajo tudi starodavne svoje pravice in poslednjič tudi poljske dežele, katerim je bila v dunajski pomirni pogodbi l. 1815 obljubljena in zagotovljena deželna avtonomija ali samouprava.

Vsa druga pa je z unimi deželami, po katerih tudi Slavjani stanujejo. Dežele, po katerih mi Slovenci stanujemo, nimajo svojih državopravnih pravic in posebno smo mi Slovenci že od starih časov prišli ob vso narodno veljavnost in samostojnost, mi Slovenci smo le privesek za Nemško slavo in kulturo. Tudi Slovaki na Ogerskem so zastran narodskih pravic v resnici pravi revčiki, podložni so že od starodavnih časov sosednjim Madjarom, pri katerih je veljala in morebiti še velja strašna beseda: „Pot nem ember“ — „Slovak ni človek.“ Žalostna se godi tudi Rusinom; v Galiciji jih tlačijo Poljaci, po Ogerskem pa Madjari, in sirote si ne morejo pomagati, ker nimajo posebnih deželnih pravic. Poslednjič kar Serblje tiče, je iz zgodovine znano, da so se jim pri njih naseljevanju zaterdile posebne deželne pravice, pa žalibog nimajo ne na Ogerskem ne v trojedini kraljevini svoje posebne dežele in svojih narodnih pravic.

Tako različne so državopravne razmere avstrijskih Slavjanov in ravno te jim kažejo različna pota, po katerih morajo hoditi. Slavjani, ki imajo zapisane starodavne pra-

vice, delajo in se gibljejo veliko lože in krepkeje, kakor pa ostali Slavjani, katerim zapisane pravice manjkajo. Zatorej vidimo tudi, kako serčno in moško se obnašajo in postopajo Čehovi in Hrvatje, ki imajo stara pisma v rokah in morejo reči: Dajte nam, kar je naše. Kako boječe in pohlevno se ravnaajo ostali Slavjani, ki nimajo starodavnih pravic! Kar se jim deli in dovoljuje, je le dobrovoljen dar; kdor pa prosi, mora ponižno in pohlevno priti.

Še nekaj je, kar tudi velik razloček dela med nami avstrijskimi Slavjani. Čehovi in Hrvatje imajo še tudi svoje plemstvo, svojo aristokracijo, ktera se je sicer nekaj poptujčila in izneverila, pa vendar ne vsa in cela, kakor pri drugih Slavjanih. Čehovi in Hrvatje štejejo še plemenitih sinov, ki svojo mater Slavo še ljubijo, zagovarjajo in branijo. Koga pa imamo mi Slovenci, koga imajo Slovaki, Rusini in tudi Poljaci pa Serblji? Vse, kar je plemenito rojenega, kar je bogatega, kar je omikanega, vse zapušča ubogi svoj narod in njegov jezik, vse služi tujej slavi in omiki. Vsakdo pa ve in čuti in ni nobena skrivnost, da plemenita, bogata in izomikana gospôda veliko premore na svetu in torej tudi na cesarskem dvoru in pri visoki vladi.

Te so različnosti med avstrijskimi Slavjani, katerih nihče ne sme izpred oči puščati, kdor hoče avstrijskim Slavjanom kazati pravo pot. In pri vseh teh različnostih je vendar le bratovska sloga in vzajemnost, ktera edina avstrijskim Slavjanom pomaga zamore. Prihodnjič povemo bolj na drobno, v katerih rečeh bi mogli, bi smeli in bi morali avstrijski Slavjani postopati in delati složno in vzajemno.

Deržavni zbor.

Finančna postava za leto 1865 je tedaj dogotovljena. Ker je že več kot pol leta

Besednik.

Vodnik po Koroškej Sloveniji.

Kneža.

Ime „Kneža“ si gotovo že mnogokrat slišal, kajti to ime se pogostoma nahaja na Koroškem, na ponemčenem se ve da ponemčeno ali pokvarjeno, postavim „Grafendorf, Grafenbah, Gnesau“. Kneža pa, ki jo tukaj v misel jemljem, je skrita, majhina in revna duhovnija in nima ti nobene posebne imenitnosti, le samo ime njeno je tako, da bi se ž njim mogla ponositi. Širokogorata planina „Svinja“ (pišem, kakor ljudstvo govori „Svinja“, primerjaj podobno goro v Podjunskej dolini z imenom „Peca“, — peca pomenja pri kneških Slovincih rezano svinjus castrata) ti je gotovo znana in evo! na poldenske strani ove planine stoji na malem gričku lepa, v gotiškem slogu sezidana cerkva sv. Mariji Majdalenj posvečena. Ne zinil bi nič od cerkve, ker cerkvice po Slovenskem dosti lepših in sicer še v bolj zapuščenih krajih najdeš, kakor tukaj; ali,

dragi bravec! ta je najposlednja slovenska duhovnija na spodnjem Koroškem. Pred seboj imam izvrstni Kozlerjev zemljovid, na mizi mi leži „Slovenec“ v svojej povečanej, ukusnej obliki, in to me je naklonilo ove verste ti pisati. Ni sicer velika Slovenska dežela in velik del njeni je že ponemčen ali pa poitalijančen, kakor kaže zemljovid Kozlerjev ali v njej prebiva duševno zmožen narod, kateri, ko bi svoje dari znal pravo porabiti, gotovo bi si večjo veljavo priboril. Pa, dragi „Slovenec“! ravno to je žalostno, da je Slovenec, vsaj tukaj, neko sam sebi odtujen. Med tem pa, ko se na Kranjskem, Goriškem, Istorskem, Spodnještriskem in tudi nekoliko že na Koroškem unkray Drave močno zbuja in oživlja duh slovenski, sporočam ti tužnega serca, da je še tukaj celina na duševnem polju. V celej duhovniji ne boš našel, ako ne izvzameš enega samega, da bi slovensko znal brati. Ali to ni žalostno? In slovenska meja je tukaj! Ravno na meji je treba bolj zbudjati duh slovenski, sicer bi v sto letih tudi ona „Kneža“ bila pomenčena, kakor so bile druge. Pri Kneži, na Dekših, v Šent-Urhu ti zemljovid prav kaže mejo, pri Kerčanju pa ne. Kerčanje niso nemška, ampak slovenska

fara. Ker sem že začel, hočem ti ovi kos slovenske meje nekoliko popisati. Kadar zagledaš „Svinjo“, veliko planino, naj ti na misel pride, da tukaj je sedanja slovenska meja: severna stran ove planine je že vsa nemška; tik pod najvišim verhuncem ove planine v solnčnej strani se razprostira Kneška duhovnija, in v njej prebivajo sami Slovenci, zalibože, brez vse narodne zavednosti. Ni ti Kneža velika vas, ampak kmečka poslopja stojé razkropljena po verhuncih in nižavah ove planine. Od kod pa tako imenitno ime Kneža? Jeli kedaj kakšen knez tukaj stoloval? Poterpi nekoliko, in kar mi je znano, bom ti priobčil. — Kedaj da je bila cerkev postavljena in od koga, kedaj duhovnija ustanovljena, ti ne povedó nobena pisma. Mogoče, da bi kaj dotičnega pri prečastitem kapiteljnu v Velikovcu se našlo. — Prej ko ne je bila cerkev od nekdanjih Premonstratenskih mnhov Grebinjskih postavljena, in to za tega delj terdim, ker so skorej vsi tarmani bili podložniki Grebinjskega samostana. Tje so dajali svoje davke, desetino, kazeni; od ontod so dobivali dušnega pastirja: Grebinjski samostan je bil varh in patron Kneške cerkve. Ko je v poslednjih 20tih letih minulega stoletja cesar

preteklo, dojde nam tako rekoč „post festum“ in ne bo, kakor se samo ob sebi razumé, dosti upliva imela. Govorilo pa se je, da jo zavolj znanih vzrokov še mislijo odložiti, kar bi bilo pa še slabše. Vendar se to ni zgodilo. Ali povejmo, kako je bilo. Ker je bila že komisija obeh zbornic večidel vse, o čem so si še navskriž bili, poravnala, bilo je potem 21. t. m. v očitni seji posvetovanje. Razun dveh so bili tudi vsi drugi — nekdanji — ministri pričujoči in pravijo, da je bil g. Šmerling sicer dobre volje, pa da je vendar ves zamišljen in nekako prepreden pogledoval. Razgovora pa ni bilo nič pravega, zlasti ker noben minister ni besedice čerhnil. Veliko jih je namreč menilo, da bo, ker vročina na vse plati tako hudo pritiska, kak vihar navstal, ali ni ga bilo, dasiravno bi ga bili morebiti nekteri radi imeli. Vsaj tako se je zadnje dni govorilo. Priložnost je bila sicer res, ali niso se je zdatno poslužili. Berž pa, ko je nehal poročevavec, vzdigne se g. Skene ter z malo bosedami predloži, naj se posvetovanje o proračunu tako dolgo odloži, dokler da bo novo ministerstvo ustanovljeno, rekoč: Stanje naše je na vse strani negotovo. Finančne zadeve so tako žalostne, da ne more žalostnejših biti. Razun tega nas pa še tlači dolga ministerska kriza, in nihče ne ve, kako se bo končala. Deržava potrebuje več nego samo ministrov po imenu, zatoorej so poslanci dolžni svariti in siliti, da se deržava prej ko mogoče administrativne anarhije reši. Tako g. Skene; ali predlog njegov ni dobil zadosti podpore, — oglasilo se jih je zanj samo pet poslancev, — in je torej padel in z njim tudi vsa demonstracija. Vstal pa je potem baron Tinti ter nasvetoval, naj, da ne bo dalje meškanja in bo prej konec, odobrijo vse predloge gosposke zbornice. S tem pa edini Haniš ni bil zadovoljen, protestovaje, da je vsak poslanec s prisego zavezan, tudi v prihodnje ustavnosti se deržati, (saj se so je deržali!) naj pride, kar hoče. Vendar pa tudi to ni motilo zbornice, ki je potem hitro vse odobrila, kakor jej je bilo nasvetovano. Zares, storila je tako najpametnejše. Slišali smo že mnogo protestov; tudi najbolj vneti Šmerlingovci bodo morali naposled pripoznati, da februarški patent ni odvekomaj do vekomaj! Finančna je tedaj dogotovljena. Res je zadnji čas! Zdaj pa nastopi čas, da se novo ministerstvo oglasi.

Avstrijsko cesarstvo.

Dežele niže-avstrijske.

Iz Dunaja. Δ▽ (Madjari in mi) Pomenljiva je beseda: Prepozno je! Pri vsej dobri volji in moči ne moreš več popraviti,

Jožef samostane zaperl, mnihe razpodil, njih blaga se polastil, so vsa stara pisma Grebinjskega samostana na Dunaj bila spravljena, med tistimi lahko mogoče tudi ona, ki bi edina nam mogla povedati izvir in začetek Kneške cerkve in duhovnije. Na Dunaju vsa oprášena v kakem kotu medlijo ali pa so že pokončana, nam pa bo blizo za vselej pravi začetek Kneške cerkve skrit ostal. Samostanska posestva so bila, kakor je sploh znano, za polovico in še manje vrednosti razprodana, in tako je postala nekdanja grajšina Grebinjskega samostana s svojimi podložniki lastnina grofa Eggerja; patronat in varstvo Kneške cerkve pa je prevzel prečastiti kolegijatni kapitelj Velikovški, ki ga še do sedanje dobe ima. Ljudstvo pa si pripoveduje, da se je kneška cerkev takole začela. Bolehna, slepa kneginja (ktera li? pravlica ne pove, morda iz spodaj stoječega grada nekdanj imenitnih in bogatih Vovberskih knezov (grofov), morda iz Grebinjskega, kdo ve?) razodene svojej družini in podložnim željo, naj bi jo na planino petjali, ker misli v zdravem planinskem zraku svoje zdravje spet dobiti in se včverstiti. Pripeljejo jo na visoko, četertinko ure od cerkve oddaljeno ravnino, od koder se cela

kar si o pravem času zamudil. Polni veselja in zaupanja smo tudi mi Slovenci precej sperva gledali na grofa Belcredi-ja, — zdaj pa se nam začne čudno dozdevati to, da od delavnosti Majlátha toliko beremo in slišimo, od Belcredi-ja je pa vse tiho. Majláth je že odpravil vse bolj imenitne ljudi, ki niso njegovih misli, odpravil je celo grofa Paly-a in vse neprijetne nadžupane; pridružil pa si je dobrih in zvestih prijatlov in pomagavcev. Baron Sennyey (reci Šenje) je postal tavernik, to je deželni poglavar in ta si menda že tudi išče za poglavnitno mesto Pešto pripravnega mestnega župana; — Vinc. žl. Szentivanyi je imenovan judex curiae, to je predsednik najviše sodnije. Tako imajo Madjari že zdaj tukaj na Dunaju ministra kneza Esterhazija, dvorskega kancelarja in kakor se sliši, dobijo še tri ministre brez portfelja, med njimi je grof Forgach, tudi doma dobijo samo prevejene Madjare. Privoščujemo Madjarom, da se jim vse tako po sreči godi, — pa bojimo se, da nam ne pojde tako. Poznamo Madjare, da hočejo vse dobiti za se, drugim pa naj ostanejo same kosti. Škoda, da Belcredi tako tiho dela, da se za dežele takraj Litave nič novega ne sliši. In vendar koliko je prenarediti, da pojde vse po novi sistemi, po oktoberski diplomii. Kako bode Belcredi v novem duhu vladal, ako ostanejo vsi poglavarji in namestniki in predsedniki, stari prijatelji Šmerlingove sisteme, še v svojih službah? Naj si torej tudi Belcredi poišče zvestih in značajnih pomagavcev — brez odloga; zakaj pomenljiva je beseda: Prepozno je! Učimo se od Madjarov, ki nas v političnej izomiki in diplomatičnej delavnosti deleč prekosiijo, kaj je treba. —

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celoveca. † J. Wizeling; M. Ahatz; — dr. Issleib; — lovski batalijon). 23. t. m., to je minulo nedeljo ob petih smo pokopali našega stolnega dekana. J. Wizeling je bil duhovnik, da jih je malo takih: priljubljen vsem ljudem, mladim in starim, bogatim in ubogim, priljubljen gotovo tudi Bogu, kteremu je služil kakor najzvestejši služabnik. J. W. je bil rojen v Starem dvoru l. 1793, za mašnika pa posvečen 8. sep. 1824; umerl je torej v 72. letu svoje starosti in 41. svojega duhovništva. Imel je vse-sortnih prelepih lastnost in sposobnost, zatoorej je le nekaj malega časa pastiroval na deželi in kmalo je bil poklican v Celovec za kateheta nemške glave in normalne šole, kjer je tudi bogoslovce podučeval v pedagogiki in katehētiki, zraven pa tudi službo podvodjevo v bogoslovskem seminišču opravljal. Za skrevnino je tu hudo zbo-

lel, pa vendar vsa svoja mnogobrojna in težavna dela zvesto opravljal. Za plačilo je bil za dekana in mestnega fajmoštra v Sovodju povišan, potem pa spet za stolnega korarja v Celovec poklican. Tu je bil nekaj časa stolni fajmošter, domškolaster in slednjič stolni dekan. Kako je bil občno spoštovan in ljubljén, pričal je njegov pogreb, pri kterem se je bilo zbralo toliko ljudi, da jih v Celovecu malokdaj vidiš toliko. Sami premilostljivi knezoškof so vodili slovesni sprevod, — in v marsikterem očesu je igrala svitla solzica za svojim dobrotnikom, ali učnikom, ali spovednikom, ali prijatlom. Bog mu daj večni mir in pokoj! — Ravno ta dan (23. t. m.) bi se bila našemu stolnemu proštu skorej velika nesreča pripetila. Mihael Ahatz so se po smertnej bolezni toliko okrevali, da že korne molitve v stolni cerkvi obiskujejo. Tudi ta dan so bili ondi. Domu grede je pa bilo na stopnicah kapiteljske hiše, kjer M. A. stanujejo, veliko ljudi, ki so hodili molit v hišno kapelico, kjer so stolni dekan W. na parah ležali. Tu na stopnicah se je pa nekdo v nje zaletel in jih tako potisnil, da so znak po kamnatih stopnicah padli. Res je velika sreča, da 85 let stari mož niso na mestu mertvi obležali. Pa padli so tako srečno, da se niso kaj posebno poškodovali, — ali vleči so se morali in kar slišimo, je to, da jih na strani po rebrih močno boli.

Dr. Issleib je v Celovcu; popejšanji vrednik g. Zistler se je že poslovil in podal na Dunaj, kjer je pri „Wiener-Zeitung-u“ dobil kaj dobro mesto. To mu je gotovo še ljubše, kakor Issleib-u pohvalnica, ktero je od deželne namestnije v Ljubljani sprejel. Take pohvalnice so kaj dober kup. To ni nobena težava in zasluga, „Wiener-Zeitung“, „General-Correspondenz“, „Bothschafter“ in druge časnike dispozicijonsfondnega duha prebirati in nektere sestavke zaznamovati. Bolj težavno je že slovenski narod, slovenski jezik in slovenske naprave po časopisih čeriniti in ljudi dražiti, med kterimi kdo živi. Tudi to že več truda prizadeva človeku, da si „rauberkomande“ in take ropotije izmišlja. Pa naj si bode, kakor drago, mi imamo dr. Issleiba in čakamo radovedni, kako se bode do nas koroških Slovencev obnašal.

1. avgusta dobimo lovski batalijon v Celovec, od kterega je „Slovenec“ že pisal. Slišimo, da tudi ta štab in musika ostaneta v Celovcu; imeli bodedo torej v mestu tri muzike: to bode veselo!

Iz Belskajna. (Slovenščina, Bače in Lóče). Danes pridi z menoj, dragi slovenski pobratime, zopet na prijazno Kančijansko gorico. Glej, tam unkraj veselih homceev in lepih gozjdov se na vzhodno —

Kneža, pa tudi nasprotna Vovberska in lepa Podjunska dolina morejo pregledati Nje spremeljavstvo hvali in občuduje prekrasni razgled na vse strani, glej! Vovberske plodine in sadunosne gore in spodaj rodoviten dol; tam daleč proti jugu se bliska rajska Podjunska dolina s svojimi mnogobrojnimi cerkvami in tukaj pred nami leži in se razprostira že obdelano planinsko polje. Krog in krog po verhuncih se vidijo kmečke kočé, samo to je nekako otožno za pobožno slovensko serce, da ti pridni, po planinskej ravni raztrošeni kmetje nimajo hiše božje, kjer bi se jim lomil kruh božje besede, kjer bi se ponavljale skrivnosti človeškega odrešenja, kjer bi človek iskal in našel po trudu za vsakdanje življenje tolažbo in podučenje za večno življenje — cerkve tej okolici manjka. Kneginji, ki poslušá, kaj njeno spremljavstvo govori, se milo stóži in globoko zdihovaje, da so njene oči zaperte in da nikdar ovega krasnega razgleda in tudi nobenega drugega ne bojo videle — čez nekoliko časa reče: „Tukaj pod milim nebom se zaobljubim Bogu, božjej materi in vsem svetim, da bom tem ubogim seljakom ali kmetom prav lepo cerkev postaviti dala, ako mi mili Bog spet luč mojih očes podeli.

Zdaj odpre oči in, o čudo božje mogočnosti! pri tej priči spregleda, vidi in gleda lepoto božje narave. Kar je obljubila, dopolnila je. Na mališkem griču, kterega je najprej zagledala, dala je lepo cerkev v gotiškem slogu zidati, v njej tri oltarje postaviti in bogato pozlatiti. Od nje ima cela duhovnija ime Knežja — Kneža. Tako pravlica. — Meni pa, ki to pišem, vsiluje se misel: O da bi še sedaj bilo obilo darežljivih ljudi, ki bi ubogih Slovencev, od Boga bogato obdarovanih, se po izgledu tote slovenske kneginje usmili! Ta je skerbela, da so Slovenci v teh hribih bili podučeni v keršanski zveličavnej veri. In dolžnost vsakega slovenskega rodoljuba je ta, da podpiramo vse, kar pripomore naše ljudstvo po našem izobraževati, da materijalno in duševno podpasho segamo slovenskim časopisom, ki naše ljudstvo po potrebah sedanjega časa podučujejo in ga branijo razuzdanosti ptuje kulture, in če ti zagotovim, dragi „Slovenec!“ da sem zunaj „Novic“ „Danice“ Glasnika i. t. d. posebno na te mislil in ti obilno podpore iz serca želim, mi boš rad verjel, — bodi mi serčno pozdravljen.

V Kneži na dan sv. Mohora 1865.

severni strani leskeče celovško jezero, po zelenih hribih na vzhodu in vzhodo-severu te pozdravljajo bele cerkve, na jugu ponošno v nebo stermé možato obraščene Gorovanke (Karavanke), ki nas ločijo od bratov Krajncev; na zatoku vidiš nekdanji miniški samostan podklosterski in prijazno zilsko dolino; pod nama v dolini so razsejane prikupne vasi s prijaznimi cerkvami, razgrinja se zeleno ravno polje, med katerim se tu in tam srebrni potoki vijejo, tam pa se zlati solnčni žarki utrinjajo v bledem baškem jezeru:

„In to je slovenska zemlja“, in gotovo tudi ti navdušeno z menoj zakličes: Ponosen sem, da

„Na slovenskem dom je moj!“ —

Zdaj pa sledi mi v vas, ki jo ne daleč od zapadnega brega baškega jezera ugledaš. To so Bače, ki so vfarane na unkraj Dobrave, na Zilo, všolane pa v Loče. Iz te vasi, ki ne šteje celo 300 duš, bilo je lani pri družbi sv. Mohora 9 udov; letos so ji pa gotovo g. L. Serajnik še nekatere družničke več pridobili. „Novice“, „Slovenec“, „Slov. Prijatelj“ dohajajo semkaj, in kmetje, ki imenovane časopise v družbi sprejemajo, kaj marljivo jih prebirajo. Zatorej vedó pa tudi v družbi z bolj omikanimi ljudmi kaj spregovoriti, so znani poštenjaki in stebri slovensčine v bekštajnski občini. Posebno pa zaslužijo kot pravi rodoljubi javno pohvalo gospodarji Butej, Zavernik, Piber, Cvancigar in Mikuč. Tudi med ženskimi spolom se tu nahaja že bolj narodna zavest in marsiktera nježna usta vedó ponosno reči in zapeti:

„Sem slovenska deklica!“

Bog daj, da bi dobila Slovenija kmalo dosti in takih narodnih mater, da bi v otrocih že s svojimi persmi rodoljubje gojile! Kakor pridna žena tri vogle hiše popira, tako tudi rodoljubna mati v svojih otrocih narodu krepke stebre, hrabre branitelje izrediti zamore. Drugikrat kaj več o tau.

Z gorice, na katero sem te v duhu peljal, vidiš kake 3/4 ure od naju na vzhodu in na hribu cerkev sv. Ulrika v Ločah. Cerkev je od znotraj kaj lepa in prostorna. 105 čevljev je dolga in 52 čev. široka in ima s prelepim velikim oltarjem vred 8 oltarjev. Zidal jo je od leta 1751 — 1761 večidel iz lastne moči tedanji župnik g. Jan. Lajčahar, kateri je, kakor ljudstvo pripoveduje, v bližnji gori Jepi za zlato rudo vedel. — Lani so si poskerbeli loški farmani dva nova zvonova. Veči tehtá 23 *Cent* 57 *Gr.* Vlił ju je g. Samasa v Ljubljani in oba imata slov. napise. — Sedajni župnik, g. Miklavž Aleš so mož polni keršanskega duha in narodne čuti, in tudi v svoji pohlevni viži na verskem in narodnem polju marljivo delajo. Družba sv. Mohora šteje med loškimi farmani letos 15 udov, in kakor slišim, tako si mislijo nekteri kmetje v prihodnje tudi „Slovenca“ naročiti. Prav tako! Le napredujmo na domačem polju, da pokažemo, da zamoremo v svojem domu sami vspešno gospodariti, da ne potrebujemo najemnikov, da nismo maloletni! — Loški učitelj, g. Jan. Černut je prav iskren Slovenec in uči v svoji mnogobrojni šoli popolno v narodnem duhu. Otroci se pa tudi prav radi uče — ker nauk zastopijo — in lepo napredujejo.

Iz Ljubljane. Lomski. — (Čitalnišćino stanovanje in narodni dom). „Slovenec“ je že često govoril zaradi zdanjih čitalnišćinih zadrég, o katerih se da še marsikaj zanimljivega povedati, marsikaj potrebnega opomniti.

„Novice“ letos v 58. listu pravijo, da je g. dr. Dolenc odboru poročal v imenu za to izvoljenega oddelka ter nasvetoval, naj čitalnica v najem vzame draže za prostornejšo stanovanje. — G. dr. Dolenc pa sam zase ni nasvetoval nič, temuč govoril je le v imenu vsega oddelka a ne v svojem. Dr. Dolenc ni svetoval, naj se vzame draže stanovanje, ampak le djal je, da oddelek,

ko g. Sovan vedno serdito zagotavlja, da čitalnice noče več, priporoča g. Frelihovo stanovanje na dunajskej cesti, ki je res draže od zdanjega, ali da je čitalnici mnogo primernejše in ima tudi več prostorov, katerih bi se nekaj lahko oddalo v najem, da bi potem čitalnica morda ne imela več stroškov nego zdaj, prostorov pa še zmerom več, — in, kar je glavna stvar, vzlasti večo dvorano. Umni bralec tedaj lahko sam razsodi, ali bi novo stanovanje potem res bilo draže od starega, ali ne. Dalje pišejo „Novice“, da so bili vsi odborniki razun enega zoper dr. Dolencov nasvet, ktereга občnemu zboru ne bodo priporočali, ker še večje stroške nakupuje čitalnici, nego so že sedanjí, zaradi katerih je neka stranka gerdila hišnega gospodarja sedanjega stanovališća. — To reč je treba najpervo pretresti, kar se tiče stroškov, in v tem oziru moramo na ravnost reči, da je Sovanovo stanovanje res predrago, kar je očevdno vsacemu, kdor premisli, da je teržaška čitalnica imela dve nadstropji visoko, po vsem Terstu slovéčo, z dvema vhodoma narejeno dvorano „sala Ara“, v kterej se dostikrat vsemu Terstu prepevajo tudi javni koncerti; imela je dalje celo, nalašč za društvo elegantno zidano, nadstropje s kuhinjo v lepej hiši; imela je z mosteža k vsem tem prostorom dva vhođa, in sicer eden v društvene sobe za vsak dan, eden pa za „besede“ na ravnost v dvorano skozi prostor, ki je bil nalašč pripravljen, da se je v njem hranila obleka. Gospoda Sovana prostori se tem od daleč ne dajo primerjati, pa vendar je teržaški gospodar zanje dobival po toliko, po kolikor dobiva g. Sovan na leto, namreč po 1.300 gld.; pritegniti pa mora vsak, da je velik razloček med Terstom in Ljubljano, kar se tiče dražih stanovališć. Tedaj g. Sovana, ki je sam rekel, da mu ni mar, če bode tudi po 200 — 300 gld. menj dobival na leto potem, ako ne bode več imel čitalnice, nihče ne gerdí, če se ustno ali pismeno oglasi, da čitalnica za te prostore preveč plačuje; čuditi se je le temu, kako je mogoče, da se slavnemu odboru precej serdito oči zabliskajo, če le kdo o tej stvari kolikaj čerhne. Tudi je naravno, da čitalnica za svoje drage novce lahko zahteva kaj dostojnega in primernega. In tukaj naj se zopet na ravnost pové, kar je že gotovo marsikdo čutil, izreči si pa vendar ni upal, da, kolikor se tiče dostojnosti, gotovo vsacega Slovenca, posebno pa tujca, kadar ide v čitalnico, v serce zaskli, ko vidi, kako lepa in veličastna je na unej strani ulic stoječa kazina, in kako nepomenljiva je nizka Sovanova hiša, katero imenujejo „národní dom“. Najsi tudi molčimo o novem prizidku, kateri je v zadnjem času kurnjaku enak postavljen v vežo, ki je že poprej bila pretesna; najsi dalje molčimo o preozkih stopnicah: tega pa vendar ne moremo zamolčati, kako nedostojno, celo mersko je, ker na konci stopnic gopém, ko gredó k „besedah“, v nos udari nearomatičen duh iz naprave, ktera bi se bila morala vsaj kam drugam skriti. Nedostojno je dalje, da se mora človek po ozkej stóški vleči mimo kuhinje, predno stopi v dvorano, ki je tako narejena, da je vzlasti plesalcem dosti prostora nepotrebno izgubljenega, ter da niti pevci in igralci na odru nimajo nikakoršne lágoti (bequemliikeit). Kdor koli gleda s svojimi očmi in sodi s svojim razumom brez tuje pomoči, ni tega ne more tajiti, da so prostori v Sovanovej hiši za čitalnico tudi že res premajhni, posebno dvorana. Pri „besedah“ in glediških igráh se vse poti, ter mnogo najizverstnejših rodovin samo zato ne hođi k „besedah“, mnogo družih samo zato ne pristopi, ker se v „narodnem domu“ bojé vročine in gnječe.

Vendar je stanovanje v Sovanovej hiši odboru „noli me tangere“, kar se vidi iz vseh okolnosti, pa tudi iz tega, o čemur zdaj mislimo govoriti. Dosihdob noben družabnik niti ustno niti pismeno še nikjer ni rekel, da mora čitalnica sploh za vsako stanovanje menj plačevati, nego zdaj plačuje,

temuč poganjamo se le zato, da bi čitalnica za drage novce dobila tako stanovanje, ktero bi dražih novcev tudi bilo vredno. Niti pri zadnjem občnem zboru ni bilo oddelku naročeno, da mora na vsak način najti stanovanje cenejše, nego je zdanje, ampak le nalogo je dobil, skerbeti za drugo primerno stanovanje. Oddelek se je tudi res trudil, kolikor je mogel, ter poročil je naposled odboru: „Zvedeli smo za stanovanje čitalnici primernejše in prostornejše od zdanjega, zato pa tudi nekoliko draže, ali vendar proti sebi še zmerom cenejše, ako primerimo število in velikost novih prostorov starim prostorom“. O tej priliki je slavni odbor prav na stežaj pokazal, kaj bi rad. Ker si namreč nikakor drugače ni mogel več pomagati iz zadrege, zategadelj je začel resnici vrat zavijati in okoli sofizmov iskati pomoči. Rekel je namreč: „Saj ni res, ti oddelek! da ti je bilo naročeno iskati primernega stanovanja. Tebi je bilo samo rečeno, da najdi cenejše stanovanje, nego je zdanje, pa si dobil še draže. Mi torej tvojega nasveta občnemu zboru ne bomo priporočali“. — Vprašamo: Čemu vse te komedije? Mar naj slavni odbor kar na ravnost reče: „Jaz odbor na vsak način hočem, da stanovanje ostane pri g. Sovanu.“ —

(Dalje prih.)

Iz Gorice. §. (Favettinci in „U Gospodar“; — družba sv. Mohorja; — naročba). V svojem 47. listu je „Slovenec“ prinesel jedro tiste hudourne seje, kjer so na „Umuega gospodarja“ strele letele od talijanske strani. 7. list „U. gospodarja“ donáša zdaj celo tisto sejo po obširnem. Iz nje se pač prav jasno vidi, kako more strast oslepiti drugod še tako učene in prebrisane gospode. Liberalcem po talijanskem kopitu je tern v peti „U. gospodar“, ki je sicer male podobe pa zlahtnega jedra. To jim v oči kolje, da donáša podučnih in mikavnih novic, da si pridobiva od dne do dne več prijatlov in širi omiko med prostim ljudstvom slovenskim. To so ravno taki gospodje, ki na eni strani Slovincem očitajo, da so sirovi in nevedni, na drugi bi jim pa radi vsako priložnost odvzeli, da bi v maternem jeziku kaj brali in tako napredovali. Kakor slišim, tako ravnanje ne bo rodilo kmetijski družbi vselega sadú. Novih udov iz slovenskih okrogov družba, v kterih se s Slovenci tako ravna, gotovo ne more pričakovati in še stari družniki morajo serce in veselje do nje zgubiti. Zatorej naj gledajo gospodje, da družba škode ne terpi. Vse hvali g. predsednika Claricini-ta, da je sejo pretergal in tako ovaroval, da se ni kaj napčnega sklenilo. Bog daj, da se serca ohladé in oči odpró tistim gospodom, ki smo jih po zapisniku spoznali za hude nasprotnike slovenskega napredka. Verlemu in pridnemu vredniku „U. gospodarja“ pa tudi jaz svetujem, kar so mu svetovale „Novice“, naj se „Umni gospodar“ za časa kmetijski družbi odtegne in na svoje noge postavi; potrebne podpore mu ne bode zmanjkovalo. — Med tukajšnjimi Slovenci gre novica, da je družba sv. Mohorja volje od Jesenkove „zemljepisne početnice“ 50 iztisov kupiti in jih darovati slovenskim gimnazijam in realkam. To se pravi slovenske pisatelje podpirati in družbi sv. Mohorja še novih prijatlov pridobivati. Povem, da obljubljene družbine knjige že vsi težko pričakujemo. — Dalje vam tudi priložim povabilo, s kterim se vabijo gg. naročniki, naj si kupijo knjigo: Polyglott — Parömiophrasologie oder Wörterbuch der deutschen, italienischen, (fríaulischen), slovenischen, französischen, lateinischen und griechischen parallel neben einander gestellten Sprichwörter und sprichwörtlichen Redensarten sammt den bezüglichlichen alphabetischen Verzeichnissen zur schnellen Auffindung derselben. Ein Band. Verfasst von Josef Vuk. Zum allgemeinen Gebrauche und zum schätzbaren Geschenke für die studierende Jugend. — Cena temu imenitnemu delu, ki

pride po naročilnem potu na svitlo, bode okoli dveh gold.; vendar pa se bo še le tedaj za gotovo odločila, ko se za število naročnikov zve: kolikor več se jih oglasi, toliko cenajša bo. Želimo, da bi se jih prav veliko naročilo in prosimo ob enem tudi vredništvo „Slovenca,“ naj bi jih blagovoljno nabiralo. *)

Dežele trojedine kraljevine.

Iz Zagreba. Znani oproda dvorskega kancelarja Mažuraniča, naš oficijosni časnik, piše o slovanstvu takole: „Kamorkoli se obračamo v državi avstrijski, vidimo, da so Slovani tlačeni in stiskani. Tam deleč na severju v poljskem Haliču stiska nemška birokracija narodni živelj in dela razdvoj med Poljaci in Rusini, ki so narod jedne kervi in jednega plemena in ki brez ednosti nimajo nobene prikladnosti. V českih in slovenskih pokrajinah upirajo se starodavni nemški kolonisti ali naselniki, kot zvesti sledniki Frankobrodski, vsakteremu narodno-slovenskemu razvoju in napredku ter hrepene po tem, da bi Slovan v nemški zvezi bil politički mertvec. Na Ogerskem nimajo niti Slovaki, ki se jih šteje več kot 3 milijonov, niti Rusini, niti Hervatje in Serbi kakor narod političkih pravic, ampak prideržuje si po postavah od l. 48 samo oblastni (!) madjarski narod vse pravice zase. Pri Slovanih primorskih in dalmatinskih pa dopušča Nemeč, da talijanska gospôda in uradniki tlačijo in stiskajo tamošnje Slovane ter jim skrunijo njih historične, narodne in politične pravice. Samo na Hervaskem in Slavonskem stoji po previdnosti božji svobodno in čisto majhen slovenski otrov (otok) v sredi viharnega morja. V duševni nevihti, v kateri se dan danes znajde domovina naša, more pasti in zginoti naš narod, ako mu ne pojde srečno izpod rok, da si ohrani svoje historične pravice, to je narodno neodvisnost in samostojnost.“ Tako kancelarjev oproda, ki se menda dozdaž še ni nikdar tako moško odrezal. —

Ptuje dežele.

Turška.

(Konec.)

Ona hoče s tiskarno postavo kerščanske pisateljke in časnikarje, ki so na Bulgarskem tolikanj pomagali, da se je nekako rešila gerške duhovščine, pogubiti, češ, da se bodo potem tudi zoper Turka vzdignili. Tako žugajo §. 14. in sledeči vsakemu, ki napade tako osebo v cerkveni službi, s kaznijo od 500 gld. in osem mesecev težke ječe. In zraven tega nam je treba še pomisliti, da ondi ne sodijo postavljeni sodniki, ampak policija, obstoječa iz samih Turkov, ki bodo gotovo tudi po turško sodili, vzlasti če bode tožnik kaj penozov imel, in nadalje, da so tukajšnje turške ječe kakor mertvaške shrambe, v katerih mora tudi najterdnejšega človeka v kratkem koncu biti. Ali je pri tacih okoliščinah mogoče, še kaj pisati, da ne bi bil razžaljen ta ali drugi? — Pa tudi vnanjim časnikom je ta postava zelo nevarna. §. 9. pravi, da na Turško ne sme noben časnik, ki zoper vladu ali Turško državo sploh kaj piše; §. 17. žuga tistim, ki bodo osebe ali vladu, ki je Turčiji prijazna, natolcevali, ravno tako kazni, kakor če bi bili sultana samega ali kterelega njegovih uradnikov razžalili. —

Iz tega lahko vsak vidi, da kristjani nikjer na Turškem ne morejo te postave veseliti biti, zlasti na Bulgarskem ne, ker pravda s carigradskim patrijarhom še ni dognana. Vendar pa smo tudi preverjeni, da turška vladu ne more novega življenja zadušiti zlasti na Bulgarskem ne, kjer se ravno zdaj tako zelo na vse strani za dušno in telesno blagostanje narodovo dela. Omenili pa smo tudi to postavu tukaj, da naši bravci zvedó,

*) Z veseljem.

Vredn.

kako turška vladu drugim — jamo koplje, v katero se mora sama slednjič prekucniti! —

Italija.

Spet se zelo govori o zmeni ministrov. Eni hočejo vedeti, da zdaj nastopi ministerstvo general Cialdini, drugi pa, da ga prevzame znani Ratazzi. — Špansko bode zastopal general Ulloa. Tudi nam razna znamenja kažejo, da se mislijo s papeževu vladu do dobrega pogoditi in spraviti, — kako pa, bomo kmalo kaj zvedeli. Za Italijansko bi bilo to kaj pomenljivo. — Kraljevič Humbert je neki zelo bolehan. —

Pruska.

Vlada se v vseh rečeh kaj samooblastno in mogočno obnaša. Zastran polabskih vojvodin napenja strune čedalje huje. Vojvoda Avgustenburški, ki je tudi pruski major, jej ne da miru in misli ga odpraviti, če ne z lepa, pa z gerda, — Avstrija pa ga ima pod svojim krilom in zatorej obetajo nekteri, da se bote zavolj njega še spopadle. Vendar je bolj verjetno, da se naposled porazumite tako, da Pruska obderži vojvodini v svoji oblasti, Avstrija pa, da bo kako tako odškodovana. —

Pruskim poslancem se je bila oni dan napovedala v mestu Kolinu velika svečanost in gostija, ki jo je pa vladu prepovedala, ker liberalnih poslancev terpeti ne more. Zdaj ima najviša sodnija razsoditi, ali je ta prepoved pravična, ali ne. —

Razne novice.

* (Valekov morivec:) se piše Esterhamer in je letošnjo vigred prišel k vojakom. V gornji Beli ni hotel ničesar obstatiti; — v Celovcu pa, ko je pervikrat prišel k preslihi pred avditorja in videl toliko vojakov okoli po izbi v vojaški napravi sedeti, vpadlo mu je serce in jel se je po celem životu tresti. Pa govori se po mestu, da je le nek bajtar, po imenu Mozig, tega ropomorstva najbolj kriv; tudi je neki še le ta nesrečnega Valeka popolnoma umoril. — Zastran dveh husarjev, od katerih je „Slovenec“ tudi že pravil, da sta blizu Šent-Vida nekega tesarja oropala in ubila, pripoveduje se nekaj novega. Čakala sta menda že delj časa ob cesti in napadla nekega malarja, kateri se je jima pa z nožem serčno in srečno ubranil. Tesarja je pa neki le en sam husar umoril in ravno ta — tako se govori — je obstal, da je že poprej neko umorstvo na Ogerskem doprinesel. Ta pravda bode pa že gotovo dolga.

* Tri ljubljanske učilnice, namreč normalna, realna in gimnazijalna, so zavolj mnogih poprav šolskega poslopja končale že 15. t. m. šolsko leto. Gimnazija je imela h koncu leta le 627 učencev, ko jih je iz začetka štela 738. Po narodnosti je bilo 578 Slovencev, 48 Nemcev, 4 Hervati in 3 Italijani. Učilo je 17 pravih in 5 namestnih učiteljev, izmed katerih so 3 slovensčino učili. V gimnazijskem letopisu so imena učencev in krajev veliko bolje in dosledniše pisana nego so bila poprejnjaja leta. Obsega pa ta letopis tudi dva spisa, enega v nemškem, drugega v slovenskem jeziku. Slovenski „Matiju Čopu v spomin“ od prof. Melcerja je neki pravi „unicum“ zgodovinske in jezikoslovne literature. — Realna je imela v 5 razredih 207 učencev, izmed katerih je 126 Slovencev, 83 Nemcev, 12 Italijanov in 1 Hervat. Njen letopis pa, ki ni nikakor pravilen in dosleden, kar se tiče pisave primkov in krajnjih imen, donša latinski članek: Paul Putzel's idiographia, itd. od g. J. Kozina. Le-tá se prilaga tudi kakor nalašč realkinemu letopisu!! — Normalna je imela v 4 razredih 755, v nedeljskejši pa 204 učencev, tedaj vseh skupej 959 učencev. V „klasifikaciji“ so slovenska imena jako slabo pisana. To pa ni za učitelje nikakoršna pohvala in čast!

* G. Juri Jenko, koncipista pri ministertvu pravosodja na Dunaju, rodu Kranjec, je izvoljen tolmač za bulgarski jezik.

Duhovske zadeve.

Ljubljanska škofija: G. Štefan Prijatelj je dobil duhovnijo pri sv. Katarini, g. Franc Bergant pa Vojsko.

Kerška škofija: Premilostljivi knezoškof bojo kanoniško preiskovali sledeče fare belaske, kanalske in spodnjeziške dekanije: 21. avg. št. Lenart pri 7 studencih, 22. zvečer je prenočišče v Podkloštru, 23. je visitacija tu in popoldne mimo grede na Vraticah, zvečer na Terbiž; 24. je tu in v Rabeljnu, zvečer nazaj na Terbiž; 25. zjutrej Naborjet, popoldne mimogredé Lipaljovas, zvečer Potabel; 26. tu, med potjo pa Ukve in južina je v Žabnicah, popoldne mimogredé Kokovo in na večer v Gorje; 27. je visitacija tu, popoldne pa v Čačah; na večer v Šent-Stefan; 28. tu in na večer v Šent-Jurje; 29. je visitacija tu in odtod se premilostlj. Knezoškof vernejo domu.

Umerl je v. č. g. Wizeling Janez, inful. stolni dekan, itd. R. I. P.!

Lavantinska škofija. Prestavljeni so gg. kaplani: Rataj Drag. v Šmarje, Vojsko Jož. v Št. Andrej v s. g., Holcl Jak. k sv. Barbari pri Vurbergu, Repotočnik Rajm. v Ormuž, Vraz Jož. sen. v Kamico, Vraz Jož. jun. k sv. Mariji v Vurbergu, Klajnsšek Mih. k sv. Miklavžu pri Lotmerku, Suhač Ant. k sv. Križu pri Lotmerku, Goličnik Melh. v Pilštanj, Polc Franc v Šetale, Gajšek Jan v Ribnico, Šabod Juri v Laporje, Slomšek Jan. v Stari terg, Žličar Franc v Brasloviče. —

Najnovejše.

Državni zbor se sklene za to leto jutri 27. t. m. in potem stopi menda koj novo ministertvo pred beli svet.

Dunajska borsa 25. julija 1865.

5% metalike	69.25
5% nacional	74.55
1860 derž. posoj	91.05
Bankine akeije	795
Kreditne	176.40
London	109.80
Novi zlati	5.24
Srebro	107

Odperta listnica.

G. F. T. v Lj.: manjka še 40 kr. za celo leto; — g. K. v Lj.: „Slove“ se g. G. A. pošilja; — g. N. T. v Pr. pri T. plačano do 1. jul., torej prosimo za 2. poll. 3 gld. 80 kr. G. spisateljku sestavka: „Sporočilo ljublj. gimn.“ Naznanite svoje ime vsaj vredništvu, brezimnih dopisov ne sprejemljemo.

O g l a s n i k.

200 veder vina

lanskega leta, starine in černine vmes, prodaja se prav po ceni. Kdor ga kupiti želi, naj se oglasi pri Jurju Šabotu pri sv. Križu v Rogačkej Slatini.

Sauerbrunn bei Pöltschach.

Pohišstvo na prodaj!

V Novem mestu na Dolenskem je na prodaj lepa hiša na dva gorna (nadstropja); zraven hiše je prostoren vert. Vse vkup stoji na velikem tergu, kamor dohaja največ ljudi. Zatorej je to pohišstvo jako pripravno bodisi za gostivnico, kavano ali štacuno. Kdor je volje kupiti, naj se oglasi pri tergovcu g. B. C. Rossbacherju v Celovcu. Pogoji so dobri in vabivni.

Ravno ta tergovec priporoča svojo štacuno v Celovcu zraven cerkve sv. Duha. Dobiva se tam vsake sorte špecerijsko in materialno blago: kava, cukar, olje, barve, semena, rajž, sladkarije itd. Tudi priporoča domačo bato, katero sam v svojej tovarni nareja in se posebno lepo poda za posteljno odejo. Roba je vsa dobra in cena nizka.